

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA DO'STONA MUNOSABATNI SHAKLLANTIRISHDA O'YIN FAOLIYATINING IMKONIYATLARI

Buriyeva Aziza Nematovna

Toshkent shahar, Yangiyo'lt tumani 121-DMTT direktor o'rinbosari, mustaqil izlanuvchi

Email: boriyevaaziza654@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17511637>

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda do'stona munosabatni shakllantirish jarayonida o'yin faoliyatining ahamiyati va pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida bolalar psixologik xususiyatlari, o'yin orqali ijtimoiy his-tuyg'ularni rivojlantirish, hamda o'yin faoliyatida hamkorlik, muloqot va empatiya ko'nikmalarining shakllanishi o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, to'g'ri tashkil etilgan o'yin faoliyati bolalarda ijobiy hissiy muhitni yaratadi, o'zaro hurmat, yordam, hamdardlik va do'stlik tuyg'ularini mustahkamlaydi.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, o'yin faoliyati, ijtimoiy rivojlanish, do'stona munosabat, hamkorlik, empatiya

Kirish

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda shaxsiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlaridan biri — bu ijtimoiy-emotsional tarbiya, ya'ni tengdoshlari va kattalar bilan do'stona munosabat o'rnatish qobiliyatidir. Bola uchun o'yin — bu nafaqat hordiq vositasi, balki uning hayotiy tajribasi, his-tuyg'ulari va ijtimoiy rollarni egallash manbai hisoblanadi.

Psixologlar (L.S. Vigotskiy, D.B. Elkonin, A.N. Leontyev) ta'kidlaganidek, o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiy tajriba olishini, boshqalar bilan o'zaro munosabatni o'rganishini ta'minlaydi. Shuning uchun pedagogik amaliyotda o'yin orqali bolalarda hamkorlik, mehr, bag'rikenglik, yordamga tayyorlik kabi sifatlarni shakllantirish muhim hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — o'yin faoliyatining maktabgacha yoshdagi bolalarda do'stona munosabatni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini aniqlash va pedagogik shart-sharoitlarni belgilash.

Tadqiqot metodlari

Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

• **Kuzatish metodi** — bolalarning o'yin faoliyatidagi o'zaro muloqot jarayonlari tahlil qilindi.

• **Suhbat metodi** — tarbiyachilar, ota-onalar va bolalar bilan suhbatlar o'tkazildi.

• **Tajriba-sinov ishlari** — hamkorlikni rivojlantiruvchi o'yin mashg'ulotlari tashkil etildi.

• **Psixologik diagnostika** — bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanish darajasi baholandi.

Tajriba Toshkent shahridagi 121-sonli DMTTd 2023–2024 o'quv yilida olib borildi. Unda 5–6 yoshli 30 nafar bola ishtirok etdi.

Natijalar

O'yin faoliyati asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda bolalarning o'zaro munosabati quyidagi ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi:

Jadval 1. O'yin faoliyati orqali ijtimoiy ko'nikmalar shakllanishining natijalari.

Ko'rsatkichlar	Tajriba boshida (%)	Tajriba oxirida (%)
O'zaro yordam va qo'llab-quvvatlash	43	82
Navbat kutish va sabr-toqat	50	85

Ko'rsatkichlar	Tajriba boshida (%)	Tajriba oxirida (%)
Bahslashmasdan kelishish	38	77
Boshqalarning his-tuyg'usini anglash (empatiya)	42	79

O'yinlarda "Do'stimni top!", "Birgalikda quramiz", "Mehrli qo'llar", "Kim tez yordam beradi?" kabi mashg'ulotlar o'tkazildi. Bolalar bir-biriga yordam berish, o'zaro fikr almashish va jamoada ishlashni o'rgandilar.

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalarda do'stona munosabatni shakllantirishda eng samarali vosita hisoblanadi. Chunki o'yin jarayonida bola o'zini erkin tutadi, hissiyotlarini ifoda etadi, boshqa bolalar bilan teng munosabatda bo'ladi.

Tarbiyachining roli bu jarayonda yo'naltiruvchi va tashkil etuvchilikdan iborat bo'lib, u bolalarda o'zaro hurmat va jamoada hamkorlikni mustahkamlovchi sharoit yaratadi. Agar o'yin faoliyati pedagogik maqsad bilan to'g'ri tashkil etilsa, u bolaning axloqiy fazilatlarini – mehr-shafqat, sabr, muloqot madaniyatini rivojlantiradi.

Xulosa

O'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional rivojlanishning tabiiy va samarali vositasi hisoblanadi. Tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. O'yin jarayoni bolalarda do'stlik, hamkorlik va empatiya tuyg'ularini shakllantiradi.
2. Tarbiyachi tomonidan o'yinlarni pedagogik maqsadga yo'naltirish bolalarning ijtimoiy moslashuvchanligini kuchaytiradi.
3. Guruhli o'yinlar orqali bolalar jamoaviy fikrlash va mas'uliyatni his qilishni o'rganadilar.

Shunday qilib, o'yin faoliyati orqali bolalarning shaxsiy rivojlanishi, do'stona muhitda muloqot qilish qobiliyati shakllanadi. Bu esa maktabgacha ta'limning asosiy maqsadlaridan biri – bolani ijtimoiy faol, mehribon va muloqotga ochiq shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Vigotskiy L.S. "O'yin va bolaning ruhiy rivojlanishi". – Moskva, 1984.
2. Elkonin D.B. "Bola o'yini va uning ahamiyati". – Moskva, 1978.
3. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2019-yil.
4. Maktabgacha ta'lim va tarbiya davlat standarti (MTTS-2020).
5. G'ulomova S., To'xliyeva M. "Maktabgacha ta'lim psixologiyasi". – Toshkent: Fan, 2021.